

Brüssel, 27.5.2021
COM(2021) 261 final

**KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA
MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE**

Tolmeldajaid käsitleva ELi algatuse rakendamisel tehtud edusammud

1. SISSEJUHATUS: TOLMELDAJAJD KÄSITLEV ELI ALGATUS

Viimastel aastakümnetel on Euroopas järsult vähenenud looduslike tolmeldavate putukate, nagu mesilaste, sirelaste, päeva- ja ööliblikate arvukus ja mitmekesisus. Paljud liigid on ka väljasuremise äärel. Euroopa punase raamatu¹ andmetel on ligikaudu iga kolmanda mesilase- ja liblikaliigi arvukus vähenemas ning ligikaudu iga kümnendat liiki ohustab väljasuremine.

Looduslike tolmeldajate kadumine on väga murettekitav. Seda põhjusel, et ligikaudu 80 % ELi põllumajanduskultuuridest ja looduslikest õistaimeliikidest sõltub vähemalt osaliselt loomtolmlemisest. Ilma tolmeldajateta väheneks paljude taimeliikide arvukus ja lõpuks need kaoksivad. See ohustaks looduse, inimeste heaolu ja majanduse püsijäämist. Ligikaudu 3,7 miljardit eurot ELi põllumajanduse aastatoodangust sõltub otseselt putuktolmeldajatest². Olemasolevates hinnangutes ei ole siiski arvestatud looduslike taimede loomtolmlemist ega tolmeldajate panust toitumisasemesse kindlustatusse ja inimeste tervisesse.

2018. aasta juunis võttis komisjon vastu tolmeldajaid käsitleva ELi algatuse³ (edaspidi „algatus“). Algatus on esimene ELi raamistik, mille eesmärk on võidelda looduslike tolmeldajate⁴ arvukuse vähenemise vastu. Sellel on tugev sidusrühmade toetus⁵.

Algatuses seati 2030. aastaks pikaajalised eesmärgid, mis käsitlesid rakendatavate teadmiste kogumist probleemi kohta, probleemi peamise teadaolevate põhjustega tegelemist, sidusrühmade koostöö edendamist ja ühiskonna kaasamist laiemalt. Selleks et anda ELi tegevusele õige suund, visandati algatuses 10 meetet ja 31 allmeetet, mida tuleb rakendada lühikeses kuni keskpikas perspektiivis.

Meetmed toetavad terviklikku lähenemist probleemile ning olemasolevate vahendite ja poliitika tõhusamat kasutamist. Peamiselt keskenduti tolmeldajate kaitsmise eesmärkide paremale integreerimisele mitmesugustesse ELi poliitikavaldkondadesse, sealhulgas keskkonna- ja tervishoiupoliitika (eelkõige linnudirektiiv, elupaikade direktiiv ja pestitsiidide käsitlevad ELi õigusaktid), ühine põllumajanduspoliitika (ÜPP), ühtekuuluvuspoliitika ning teadusuuringute ja innovatsiooni poliitika.

Nii Euroopa Parlament⁶ kui ka nõukogu⁷ tundsid heameelt algatuse üle, rõhutasid tolmeldajate tähtsust ja kutsusid üles võtma tõhusaid meetmeid, et võidelda nende arvukuse vähenemise vastu. 9. juulil 2020 avaldas Euroopa Kontrollikoda eriaruande⁸ ELi meetmete kohta looduslike tolmeldajate kaitsmiseks (edaspidi „kontrollikoja aruanne“). Kontrollikoja aruandes kirjeldati puudusi peamistes ELi poliitikameetmetes, mis käsitlevad looduslike tolmeldajaid ähvardavaid peamisi ohte, ning soovitati komisjonil hinnata vajadust lisada konkreetseid meetmeid, et tegeleda

¹ <https://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/redlist>.

² Euroopa Liit, Euroopa Keskkonnaamet (2021), „Accounting for ecosystems and their services in the European Union (INCA)“ (Ökosüsteemide ja nende teenuste arvestamine Euroopa Liidus (INCA)), *Euroopa Liidu Väljaannete Talitus*, Luxembourg (avaldamisel).

³ COM(2018) 395 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/et/TXT/?uri=CELEX:52018DC0395>.

⁴ Euroopas on tolmeldajad peamiselt putukad, sealhulgas metsmesilased, sirelased, päeva- ja ööliblikad.

⁵ https://www.acceptance.ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/pollinators/documents/EU_pollinators_summary_public_consultation.pdf

⁶ https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2019-0104_ET.html

⁷ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-12948-2018-INIT/et/pdf>.

⁸ Eriaruanne 15/2020, <https://www.eca.europa.eu/et/Pages/DocItem.aspx?did=54200>.

ohtudega, mida praegu algatuses ei käsitleta. Kontrollikoja aruandes osutatakse ka vajadusele lõimida looduslike tolmeldajate kaitsmise meetmed paremini ELi elurikkuse kaitse ja põllumajanduspoliitikasse ning parandada looduslike tolmeldajate kaitset pestitsiididega seotud riskide hindamise protsessis. Nõukogu 17. detsembri 2020. aasta järeldustes⁹ tervitati kontrollikoja soovitusi ja tunnistati pakilist vajadust tugevdada tolmeldajaid käsitlevat ELi tegevusraamistikku.

20. mail 2020 võttis komisjon vastu ELi elurikkuse strateegia aastani 2030¹⁰ ja strateegia „Talust taldrikule“,¹¹ mis mõlemad on Euroopa rohelise kokkuleppe juhtalgatused. Need strateegiad hoogustavad tolmeldajate arvukuse suurendamise meetmeid tänu kohustustele ja eesmärkidele looduskaitse ja ELi looduse taastamise kava osas. Koos kliimamuutustega kohanemist käsitleva uue ELi strateegiaga¹² ning tugevamate eesmärkidega nii kliimanetraalsuse kui ka nullsaaste vallas aitavad need strateegiad võidelda selliste peamiste looduslike tolmeldajaid ohustavate teguritega nagu maakasutuse muutus, intensiivne põllumajandus ja pestitsiidide kasutamine, keskkonnareostus, invasiivsed võõrliigid ja kliimamuutused.

Käesolevas aruandes hinnatakse algatuse kõigi meetmete rakendamisel tehtud edusamme. See põhineb paljudel allikatel, sealhulgas poliitika hindamise tulemused, ELi aruanded ja väljaanded ning konkreetsed uuringud. Samuti võetakse arvesse Euroopa Parlamendilt, nõukogult ja Euroopa Kontrollikojal saadud institutsioonilist tagasisidet.

2. 10 MEEDET – KOKKUVÕTE TEHTUD EDUSAMMUDEST

2.1. 1. meede: seire ja hindamise toetamine

Praegused teadmised näitavad selgelt looduslike tolmeldajate arvukuse murettekitavat vähenemist, mis nõuab jõulist tegutsemist. Siiski esineb endiselt märkimisväärseid andme- ja teabelünki seoses tolmeldajate seisundi ja nende arvukuse vähenemise põhjustega ja selle tagajärgedega loodusele ja inimeste heaolule.

2019. aasta juunis volitas komisjon tolmeldajatega seotud ekspertide rühma töötama välja ettepaneku ELi tolmeldajate kohapealse seire süsteemi kohta, mis annaks usaldusväärset teavet tolmeldajate populatsioonide seisundi ja suundumuste kohta liikmesriikides (meede 1A). Selleks et tagada liikmesriikide kaasamine ja õigeaegne panus sellesse protsessi, konsulteeris komisjon riiklike keskkonna- ja põllumajandusametustega, sealhulgas spetsiaalsete seminaride kaudu. Ekspertide ettepanek,¹³ mis avaldati 2021. aasta jaanuaris, sisaldab seiresüsteemi põhjalikku metoodikat ja poliitika tulemuslikkuse näitajaid. Järgmise sammuna teeb komisjon liikmesriikidega tihedat koostööd, et ettepanekut viimistleda ja rakendada ning et suurendada suutlikkust süsteemi rakendamiseks kohapeal.

Tulevase ELi tolmeldajate seire süsteemi andmed on kriitilise tähtsusega selleks, et i) töötada välja ja rakendada tõhusaid kaitsemeetmeid, ii) teha kindlaks prioriteetsed alad, kus neid meetmeid rakendada, ning iii) hinnata nende meetmete mõju. Neid andmeid kasutatakse ka

⁹ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14168-2020-INIT/et/pdf>.

¹⁰ COM(2020) 380 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:52020DC0380>.

¹¹ COM(2020) 381 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:52020DC0381>.

¹² COM(2021) 82 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=COM:2021:82:FIN>.

¹³ <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC122225>.

Euroopa punase raamatu alusena, sest need võimaldavad usaldusväärset hinnata tolmeldajate liikide kaitsestaatust pikas perspektiivis. 2018. aasta detsembris alustas komisjon tööd sirelaste Euroopa punase nimekirjaga¹⁴ (meede 1B), mis peaks valmima 2022. aasta juunis. 2021. aasta aprillis alustas komisjon tööd ööliblikate Euroopa punase nimekirjaga¹⁵.

Kaitsealad on tolmeldajate kaitsmiseks eriti olulised. 2020. aasta juunis avaldasid Euroopa Keskkonnaamet ja selle juures tegutsev Euroopa bioloogilise mitmekesisuse teemakeskus aruande, milles hinnati elupaikade direktiivi I lisasse kantud elupaigatüüpide tähtsust tolmeldajate jaoks¹⁶. See võimaldas hinnata liikmesriikide aruannete põhjal tolmeldajate kaitsealuste elupaikade kaitsestaatust¹⁷ (meede 1C). Euroopa Keskkonnaameti viimasest looduse seisundi aruandest selgub, et tolmeldajate seisund on väga murettekitav^{18, 19}.

Komisjon on teinud tööd ka selleks, et täita tolmeldajate liike mõjutavate surveteguritega, nimelt elupaikade seisundi halvenemise ja pestitsiidide kasutamisega seotud andme- ja teabelüngad. Komisjonil on praegu käsil põllumajandusmaastike elurikkuse kohapealse seire süsteemi²⁰ katsetamine ja LUCASe²¹ rohumaaade mooduli ettevalmistamine 2022. aasta LUCASe uuringu osana pärast edukat katseprojekti 2018. aastal. Komisjon katsetab ka uuenduslikku kava, mille raames kasutatakse meemesilasi keskkonnas leiduvate pestitsiidide seireks²² (meede 1D). Katseprojektile järgneb kava täielik rakendamine 2022. aastal, mida toetab Euroopa Parlamendi ettevalmistav tegevus²³.

2020. aasta oktoobris avaldas komisjon kogu ELi hõlmava ökosüsteemihindamise tulemused²⁴ (meede 1E). Analüüsis kasutati tolmeldajate ja nende elupaikade kohta praegu saada olevaid andmeid ja teavet, et hinnata loomtolmlemise olukorda ELis. Tulemused näitasid, et 50 % maast, millel kasvatatakse tolmeldajatest sõltuvaid põllukultuure, kannatab vähese tolmeldamise all. Üks parimaid viise tolmeldamise suurendamiseks oleks ökosüsteemi taastamine, mida toetab põllumajanduspoliitika.

Komisjon töötas välja ka tolmeldamise arvepidamise²⁵ (meede 1E), mis näitab, et tolmeldavate putukate majanduslik väärtus ELi taimekasvatusele on ligikaudu 3,7 miljardit eurot aastas²⁶.

¹⁴ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/European+Red+List+of+Hoverflies>.

¹⁵ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/European+Red+List+of+Moths>.

¹⁶ <https://www.eionet.europa.eu/etcs/etc-bd/products/etc-bd-reports/etc-bd-technical-paper-1-2020-report-for-a-list-of-annex-i-habitat-types-important-for-pollinators>.

¹⁷ https://ec.europa.eu/environment/nature/knowledge/rep_habitats.

¹⁸ <https://www.eea.europa.eu/publications/state-of-nature-in-the-eu-2020>.

¹⁹ https://tableau.discomap.eea.europa.eu/t/Natureonline/views/SONpollinators/Storypollinators?%3AisGuestRedirectFromVizportal=y&%3Adisplay_count=n&%3AshowAppBanner=false&%3Aorigin=viz_share_link&%3AshowVizHome=n&%3Aembed=y.

²⁰ „European Monitoring of Biodiversity in Agricultural Landscapes“ (EMBAL) (Euroopa bioloogilise mitmekesisuse seire põllumajandusmaastikel), <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Data+and+information>.

²¹ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/lucas>.

²² Projekt „Insignia“, <https://www.insignia-bee.eu>.

²³ Lisateavet Euroopa Parlamendi ettevalmistava tegevuse kohta leiab aadressilt [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2019/640130/EPRS_ATA\(2019\)640130_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2019/640130/EPRS_ATA(2019)640130_EN.pdf).

²⁴ <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC120383>.

²⁵ <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC117072>.

²⁶ Euroopa Liit, Euroopa Keskkonnaamet (2021), „Accounting for ecosystems and their services in the European Union (INCA)“ (Ökosüsteemide ja nende teenuste arvestamine Euroopa Liidus (INCA)), *Euroopa Liidu Väljaannete Talitus*, Luxembourg (avaldamisel).

Arvepidamist saab kasutada selleks, et hinnata, kuidas tolmeldajate arvukuse vähenemine mõjutab põllumajandustootmist ning põllumajandustoodete importi ja eksporti²⁷.

2.2. 2. meede: teadusuuringute ja innovatsiooni toetamine

Komisjon on jätkanud tolmeldajaid käsitlevate alus- ja rakendusuringute toetamist ELi teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogrammi kaudu, et täita lüngad teadmistes ning toetada tõhusamaid ja tulemuspõhiseid kaitsemeetmeid²⁸ (meede 2A).

Pärast algatuse vastuvõtmist lisas komisjon programmi „Horisont 2020“ 2018.–2020. aasta tööprogrammi tolmeldajate teema. Selle teema eesmärk on töötada välja vahendid, suunised ja meetodika, et paremini leevendada looduslike tolmeldajate arvukuse vähenemise põhjuseid ja tagajärgi²⁹. Uurimistö peaks algama 2021. aasta septembris. BiodivERsA³⁰ raames on ellu viidud tolmeldajatega seotud projekte, mille eesmärk on parandada tolmeldajate arvukuse vähenemise erinevate põhjuste koostoime mõistmist³¹ ja tolmeldajate elurikkuse ja tolmeldamise kui ökosüsteemiteenuse stsenaariumide modelleerimist³². Lisaks on tolmeldajaid käsitlevaid tiptasemel teadusuuringuid toetatud Euroopa Teadusnõukogu³³ ja Marie Skłodowska-Curie meetmete³⁴ raames antavate üksiktoetuste ja -stipendiumidega. Need toetused ja stipendiumid on antud silmapaistvatele teadlastele, kes uurivad tolmeldajate ja taimede olemuslikku ökoloogilist seost ning selle seose tähtsust ökosüsteemi toimimise ja toidutootmise jaoks³⁵.

Teadusuuringute abil kogutud teadmised on otsuste tegemisel olulised. EKLIPSE³⁶ raames toimunud projekti käigus hinnati selleks, et toetada parimate tavade suuniseid, juba olemasolevaid teadmisi selle kohta, kuidas pestitsiidid ja väetised mõjutavad tolmeldajate kaitsmise meetmeid põllumaal³⁷. Lisaks on Euroopa põllumajandusalane innovatsioonipartnerlus³⁸ toetanud alt üles suunatud interaktiivset innovatsiooni põllumajandusmaa tolmeldajatesõbraliku majandamise valdkonnas³⁹ (meede 2B).

Komisjon soovib suurendada tolmeldajaid käsitlevate teadusuuringute toetamist järgmises raamprogrammis „Euroopa horisont“. See kajastub programmi esimeses strateegilises kavas⁴⁰ ja programmi „Euroopa horisont“ esimese tööprogrammi ettepanekus (2021/2022)⁴¹ (meede 2C).

²⁷ <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC120571>.

²⁸ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Research+and+innovation>.

²⁹ SC5-32-2020, <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/opportunities/topic-details/sc5-32-2020>.

³⁰ Programmi „Horisont 2020“ ERA-NET COFUND kava elurikkust ja ökosüsteemiteenuseid käsitlevate üleeuroopaliste teadusuuringute edendamiseks, <https://www.biodiversa.org>.

³¹ VOODOO projekt, <https://www.biodiversa.org/1777/download>.

³² Vaatlusprojekt OBServ, <https://www.biodiversa.org/1635/download>.

³³ Projekt „DrivenByPollinators“, <https://cordis.europa.eu/project/id/819374>.

³⁴ Näiteks DEF POLL, <https://cordis.europa.eu/project/id/798954>.

³⁵ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Horizon+2020>.

³⁶ EKLIPSE on mehhanism parimatel olemasolevatel teadmistel põhinevate paremate keskkonnaalaste otsuste toetamiseks, <https://www.eclipse-mechanism.eu>.

³⁷ https://www.eclipse-mechanism.eu/pollinators_request.

³⁸ <https://ec.europa.eu/eip/agriculture/en/european-innovation-partnership-agricultural>.

³⁹ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Bottom-up+innovation>.

⁴⁰ https://ec.europa.eu/research/pdf/horizon-europe/ec_rtd_orientations-towards-the-strategic-planning.pdf.

⁴¹ https://ec.europa.eu/info/horizon-europe/commissions-proposal-horizon-europe_en#the-commissions-proposal-for-horizon-europe.

Mitmete programmi „Euroopa horisont“ raames kavandatud teemade eesmärk on toetada i) töövahendite väljatöötamist tolmeldajate uurimiseks (näiteks integreeriva taksonoomia töövahendid, sealhulgas DNA vöötkood ja masinõpe), ii) ekspertide suutlikkuse suurendamist ja võrgustike loomist ning iii) ulatuslikku üleminekut tolmeldajatesõbralikule kultuur- ja põllumajandusmaastike majandamisele. Lisaks peaks elurikkust käsitleva Euroopa partnerluse ettepaneku eelnõu⁴² aitama toetada elurikkuse seire süsteeme. See toetus on väga oluline ka ELi tolmeldajate seire süsteemi rakendamiseks.

2.3. 3. meede: teadmiste jagamise ja andmetele juurdepääsu hõlbustamine

Rakendatavate teadmiste kogumiseks on vaja täita teadaolevad andmelüngad, nagu on ette nähtud 1. ja 2. meetmega. Siiski nõuab see ka olemasolevate andmete ja teabe paremat kasutamist.

20. mail 2020 võttis komisjon kasutusele ELi tolmeldajaid käsitleva teabetaru,⁴³ mis on teabekeskus tolmeldajate kohta ELis (meede 3A). See veebiplatvorm aitab jagada teavet tolmeldajate arvukuse vähenemise kohta ja selle kohta, mida tehakse kogu ELis nende arvukuse suurendamiseks, sealhulgas sidusrühmade koostööalgatuste kaudu. Tolmeldajaid käsitlev teabetaru on avatud peamistele osalejatele, nagu riigiasutused, teadlased, looduskaitsektor, kodanikuühiskonna aktivistid, maa valdajad (eelkõige põllumajandustootjad ja metsamajandajad), mesinikud, üldsus ja ettevõtjad. Taru võimaldab neil osalejatel i) vahetada parimaid tavasid looduslike tolmeldajate kaitsmiseks ja säilitamiseks tehtavate jõupingutuste kohta; ii) leida suuniseid meetmete kohta, mille eesmärk on kaitsta ja säilitada looduslikke tolmeldajaid, ning iii) leida nende meetmete jaoks partnereid.

ELi tolmeldajate seire kava ja muud 1. meetme raames välja töötatud kohapealse seire algatused annavad väärtuslikke andmeid, mille alusel hinnata tolmeldajate populatsioonide seisundit ja nende kahanemise põhjuseid. Komisjon ja Euroopa Keskkonnaamet uurivad praegu võimalusi, kuidas integreerida kavade kaudu kogutud teave Euroopa bioloogilise mitmekesisuse teabesüsteemi⁴⁴.

Olemasolevate maakasutust käsitlevate andmete kättesaadavaks tegemine on eriti oluline, et tolmeldajate kaitseks tõhusaid meetmeid võtta. Komisjon teeb liikmesriikidega koostööd, et tegeleda ÜPP ühtses haldus- ja kontrollisüsteemis (IACS) kättesaadavate koostalitlusvõimeliste, isikustamata ruumiandmete vahetamise, jagamise, nende kättesaadavuse ja kasutamise küsimustega⁴⁵. Ühtne haldus- ja kontrollisüsteem sisaldab potentsiaalselt väärtuslikku teavet tolmeldajate ja tolmeldamise kohta, näiteks põllukultuuride ruumiline jaotus ja asukoht, põllumajandustavad või ÜPP meetmed. Nende andmete taaskasutamise eesmärgil ühtlustamiseks

⁴² Programmi „Euroopa horisont“ raames loodud Euroopa partnerlus „Elurikkuse päästmine elu kaitsmiseks Maal“, https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/research_and_innovation/funding/documents/european_partnership_for_rescuing_biodiversity_to_safeguard_life_on_earth.pdf.

⁴³ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/EU+Pollinator+Information+Hive>.

⁴⁴ <https://biodiversity.europa.eu/>.

⁴⁵ Ühtne haldus- ja kontrollisüsteem on haldussüsteem, mille iga liikmesriik on loonud ja mida ta haldab ühise põllumajanduspoliitika raames antava abi või toetuse rahastamiskõlblikkuse kindlakstegemiseks ja kontrollimiseks. Lisateavet saab aadressil: https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/financing-cap/financial-assurance/managing-payments_en.

ja avaldamiseks tehakse jõupingutusi INSPIRE direktiivi⁴⁶ raames (meede 3B). 2019. aastal käivitas komisjon katseprojekti, et katsetada direktiivi andme jagamissätteid ja uurida, kuidas saaks direktiivi kasutada selleks, et aidata korraldada ja rakendada andmete jagamist ELi eri poliitikavaldkondades, sealhulgas ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi (IACS) raames.

2.4. 4. meede: ohustatud tolmeldajaliikide ja elupaikade säilitamine

Et tolmeldajate arvukuse vähenemine peatada ja ümber pöörata, on kõigepealt vaja kaitsta kõige ohustatumaid tolmeldajate liike ja elupaiku, näiteks neid, mida kaitstakse elupaikade direktiivi alusel või mis on kantud Euroopa punasesse raamatusse. Nende liikide ja elupaikade kaitsestaatus parandamiseks on vaja eelisrahastamist ja tõhusaid tegevuskavasid.

Loodust, rahvast ja majandust käsitleva tegevuskava⁴⁷ kaudu on komisjon parandanud elupaikade direktiivi rakendamist, sest kava aitab paremini tegeleda ühe peamise tolmeldajaid ähvardava ohuga: elupaikade kadumine. Eelkõige töötas komisjon välja ELi elupaikade tegevuskavad kahe tolmeldajate jaoks väga olulise elupaigatüübi jaoks: poollooduslikud kuivad rohumaad ja Euroopa kuivad nõmmed. Mõlemad elupaigatüübid on kaitstud elupaikade direktiivi alusel (meede 4A). 2020. aasta juulis algatas komisjon hankemenetluse kolme liigiga seotud tegevuskavade väljatöötamiseks, et kaitsta ELis kõige ohustatumaid tolmeldajate liike⁴⁸.

Alates 2018. aastast on märkimisväärselt suurendatud programmi LIFE toetust tolmeldajate kaitsele. Mitme käimasoleva programmi LIFE projekti selge eesmärk on tolmeldajate kaitse. Need projektid keskenduvad elupaikade taastamisele, teadmiste parandamisele ja teadlikkuse suurendamisele ohustatud liblikaliste kaitsestaatus parandamiseks. Teiste käimasolevate projektide eesmärk on edendada tolmeldajatele või putukatele üldisemalt kasulikke põllumajandustavasid⁴⁹.

Komisjon on jätkuvalt ergutanud taotluste esitamist selgrootuid, sealhulgas tolmeldavaid putukaid käsitlevate programmi LIFE projektide kohta. 2020. aasta juunis korraldas komisjon veebiseminari⁵⁰ selle kohta, kuidas suurendada programmi LIFE toetust selgrootute kaitsele, et saada tulevikus selles valdkonnas rohkem taotlusi. Komisjon esitas ka lõpliku uurimuse programmi LIFE kahekümne selgrootutega seotud projekti kohta. Uurimus sisaldas ka soovitusi tulevaste projektide kohta⁵¹.

Kontrollikoja aruandes väljendati muret selle üle, et puuduvad programmi LIFE projektid tolmeldajate liikide kohta, mida elupaikade direktiivi alusel liidu õigusega ei kaitsta. Programmi LIFE 2021.–2024. aasta mitmeaastases tööprogrammis teeb komisjon ettepaneku suurendada ELi kaasrahastamise määra Euroopa punase raamatu järgi kõige ohustatumate liikide puhul. See aitab edendada projektimeetmeid, mis on seotud tolmeldajate liikidega, mis ei ole õiguslikult kaitstud, kuid mis on siiski suures väljasuremisohus.

⁴⁶ Direktiiv 2007/2/EÜ, millega rajatakse Euroopa Ühenduse ruumandmete infrastruktuur (INSPIRE), <https://inspire.ec.europa.eu>.

⁴⁷ https://ec.europa.eu/environment/nature/legislation/fitness_check/action_plan.

⁴⁸ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Action+plans>.

⁴⁹ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/LIFE+programme>.

⁵⁰ <https://ec.europa.eu/easme/en/webinar-life-stepping-save-bugs>.

⁵¹ https://ec.europa.eu/easme/sites/easme-site/files/life_and_invertebrates_summary_report-final-layout.pdf.

Tolmeldajate liike ja elupaiku käsitlevad tegevuskavad nõuavad põhjalikke ja laialdaselt levitatavaid teadmisi kaitsemeetmete ja -korralduse kohta. Natura 2000 võrgustikul on oluline osa tolmeldajate elupaikade kadumise tõkestamisel. 2018. ja 2019. aastal toetasid komisjon ja liikmesriigid Natura 2000 biogeograafilise protsessi⁵² raames teadmiste vahetamist tolmeldajate kaitsmisega seotud majandamismeetmete ja lähenemisviiside kohta^{53, 54, 55} (meede 4B). 2019. aasta novembris korraldas komisjon spetsiaalse seminari, et teha kindlaks parimad majandamismeetmed ja lähenemisviisid tolmeldajate kaitsmiseks Natura 2000 aladel⁵⁶.

Oluline viis tolmeldajate kaitse eesmärkide paremaks integreerimiseks Natura 2000 võrgustiku haldamisse on lisada tolmeldajate peamiste elupaikade seisukohast esmatähtsad meetmed liikmesriikide tähtsusjärjestatud tegevuskavadesse⁵⁷. Kontrollikoja aruandes soovitati komisjonil kontrollida, et tähtsusjärjestatud tegevuskavad sisaldaksid nõudeid looduslike tolmeldajate kaitseks, ning hinnata liikmesriikide kavandatud asjakohaseid meetmeid. Komisjon i) kutsus liikmesriike üles tagama, et sellised nõuded sisalduksid tähtsusjärjestatud tegevuskavades; ii) alustas 2018. aastal tähtsusjärjestatud tegevuskavade hindamist ja esitas märkusi, et julgustada looduslike tolmeldajatega seotud nõuete lisamist, iii) ja teeb seda ka 2021. aastal ülejäänud tähtsusjärjestatud tegevuskavade puhul (meede 4C).

ELi elurikkuse strateegias aastani 2030 sätestatud eesmärgid, näiteks õiguslikult kaitstud alade laiendamine, nii et nende alla kuulub 30 % maast, nende alade tulemuslik haldamine ning vähemalt kolmandiku kõnealuste alade range kaitse, toovad täieliku rakendamise korral tolmeldajate seisukohast palju kasu. Range kaitse oleks eriti kasulik tolmeldajatele, kes sõltuvad vanade metsade elupaikadest, näiteks sirelastele.

2.5. 5. meede: tolmeldajate elupaikade parandamine põllumajandusmaal ja selle ümber

2019. aastal algatas komisjon uuringu, et hinnata aastate 2014–2020 ÜPP potentsiaali looduslike tolmeldajate kaitsmisel. 2020. aasta novembris avaldatud aruandes⁵⁸ on vaadatud läbi ÜPP meetmed, mis võivad kaitset toetada või takistada. Selles näitlikustatakse nende meetmete rakendamist juhtumiuuringutega kuues liikmesriigis. Uuringus tuuakse välja ka peamised saadud õppetunnid. Selle uuringu põhjal koostas komisjon korraldusametustele, põllumajandustootjatele ja nende nõustajatele suunised selle kohta, kuidas muuta tolmeldajaid käsitlevad ÜPP meetmed tõhusamaks⁵⁹ (meede 5A).

2019. aastal algatas komisjon uuringu, et uurida ulatuslikult meetmeid, mida on tolmeldajatega seoses võetud kõigis liikmesriikides,⁶⁰ sealhulgas põllumajanduspiirkondades (meede 5B).

⁵² Lisateavet Natura 2000 biogeograafilise protsessi kohta leiab aadressilt https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/seminars_en.htm.

⁵³ https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/platform/events/continental_annonian_steppic_and_black_sea_regions_seminar_en.htm.

⁵⁴ https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/platform/events/atlantic_biogeographical_chalk_grasslands.htm.

⁵⁵ https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/platform/events/eurasian_grassland_conference.htm.

⁵⁶ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Natura+2000+workshop+Nov+2019>.

⁵⁷ https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/financing/index_en.htm.

⁵⁸ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Agriculture>.

⁵⁹ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Farmers>.

⁶⁰ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Actions+in+my+country>.

Hindamine näitas, et mitu liikmesriiki kasutab tolmeldajate kaitsmiseks ÜPP raames sihipäraseid meetmeid. Siiski on selge, et selliseid jõupingutusi tuleb kogu ELis märkimisväärselt suurendada.

2020. aasta veebruaris korraldas komisjon suure sidusrühmade konverentsi,⁶¹ et jagada ja täiendada eespool nimetatud komisjoni uuringute tulemusi ning arutada, kuidas integreerida tolmeldajate kaitse eesmärgid paremini ÜPP strateegiakavadesse aastateks 2021–2027 (meede 5C).

Komisjoni ettepanek tulevase ühise põllumajanduspoliitika kohta⁶² sisaldab mitmesuguseid vahendeid ja elemente, mida liikmesriigid saavad kasutada oma strateegiakavades, et parandada elurikkust põllumajanduspiirkondades. Tolmeldajaliikide arvukuse vähenemise vastu võitlemisel on otsustava tähtsusega kolm tegurit: i) uus keskkonnahoidlikkus, mis põhineb suurema tingimuslikkuse korral; ii) ökokavad ja keskkonnajuhtimise kohustused ning iii) kohustuslikud kõrgemad keskkonnaalased eesmärgid. Need kolm tegurit toetavad ka muid eesmäärke, mis on seatud ELi elurikkuse strateegias aastani 2030 ja mis on tolmeldajatesõbraliku põllumajandusmaastiku toetamiseks hädavajalikud:

- muuta vähemalt 10 % põllumajandusmaast väga mitmekesiste maastikuelementidega maaks,
- vähendada 50 % võrra keemiliste pestitsiididega seotud ohtu ja nende kasutamist,
- vähendada 50 % võrra ohtlikumate pestitsiidide kasutamist,
- majandada vähemalt 25 % põllumajandusmaast mahepõllumajanduslikult,
- kasutada oluliselt rohkem agroökoloogilisi võtteid.

Lisaks käsitleb komisjon liikmesriikidele nende ÜPP strateegiakavade kohta esitatud soovitus⁶³ ka konkreetseid eesmäärke, milleks on elurikkuse kaitse, ökosüsteemiteenuste parandamine ning elupaikade ja maastike säilitamine. Neid eesmäärke käsitlevad soovitused peaksid aitama edendada looduslike tolmeldajate kaitset põllumajandusmaal.

Kontrollikoja aruandes soovitati komisjonil kontrollida, kas liikmesriigid lisavad vajaduse korral oma strateegiakavadesse majandamisvõtted, millel on märkimisväärne ja positiivne mõju looduslikele tolmeldajatele. Liikmesriikide kavandatud sekkumiste ja majandamisvõtete valik ja ülesehitus peaks põhinema nende keskkonnaseisundi analüüsil. Selle analüüsi põhjal peaksid liikmesriigid tegema kindlaks vajadused – sealhulgas tolmeldajate kaitse, kui see on konkreetse territooriumi puhul asjakohane –, mida tuleb käsitleda strateegiakavades. Komisjon hindab, kas kavandatud sekkumised ja majandamisvõtted aitavad tõhusalt kaasa ÜPP erieesmärkide saavutamisele ja liikmesriikide kindlaksmääratud erivajaduste rahuldamisele.

Komisjon on jätkanud 1. meetme raames tööd, et töötada välja ÜPP näitaja looduslike tolmeldajate kohta eesmärgiga lisada see näitaja toimivus- ja järelevalveraamistikku, kui see on kasutusele võetud. Selle näitaja täielik valmimine sõltub ELi tolmeldajate seire süsteemi rakendamisest liikmesriikides.

⁶¹ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Stakeholder+conference+Feb+2020>.

⁶² https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/future-cap_et.

⁶³ COM(2020) 846 final.

2.6. 6. meede: tolmeldajate elupaikade parandamine linnapiirkondades ja suuremal maastikualal

2019. aastal kogus komisjon parimaid tavasid ja töötas välja tolmeldajatesõbralike linnade suunised (meede 6A). 2020. aasta jaanuaris avaldatud suunised⁶⁴ sisaldavad häid näiteid ja soovitusi poliitikakujundajatele, otsustajatele, ruumiplaneerijatele, projektiarendajatele ja maakasutuse juhtidele linnades selle kohta, kuidas luua tolmeldajatele soodne linnakeskkond.

2020. aasta oktoobris koostas komisjon ELi linnade tegevuskava⁶⁵ raames sihtotstarbelise tegevuskava säästva maakasutuse ja looduspõhiste lahenduste kasutamise kohta⁶⁶. Rohelise taristu ja elurikkusega seotud meetmed selle kava raames toetavad tolmeldajatesõbralikku linnakeskkonda. Tolmeldajaid käsitlevaid meetmeid hoogustatakse veelgi tänu uue elurikkuse strateegia kohastele roheliste linnade leppe algatusele⁶⁷ ja linnaruumi haljastamise kavadele⁶⁸.

Komisjon lisas tolmeldajatega seotud kriteeriumid ka nii Euroopa roheline pealinna auhinna⁶⁹ kui ka Euroopa roheline lehe auhinnaga⁷⁰ seotud taotlusvormidesse ja suunistesse loodust ja elurikkust käsitlevate näitajate valdkonnas (meede 6A).

Lisaks on komisjon selleks, et hõlbustada tulemuslikumaid tolmeldajatega seotud meetmeid, töötanud välja lähenemisviisi, mille abil kaardistada linnapiirkondade sobivust tolmeldajate toetamiseks⁷¹. Mitmed linnad on kasutanud seda lähenemisviisi, et mõista, kuidas saab linna rohealasid hallata nii, et tolmeldajate arvukus suureneks. Komisjon tutvustab seda vahendit laialdaselt linnavalitsustes.

Tolmeldajate kaitse meetmed linnapiirkondades või laiemal maastikul võivad saada toetust ELi ühtekuuluvuspoliitika vahenditest vastavalt riiklikes ja piirkondlikes rakenduskavades sisalduvatele prioriteetidele⁷². Komisjon korraldas koostöös Euroopa Regionide Komiteega 2020. aasta veebruaris sidusrühmade konverentsi⁷³. Konverentsi eesmärk oli suurendada i) korraldusametuste, ii) piirkondlike ja kohalike omavalitsuste ning iii) sidusrühmade teadlikkust neis võimalustes (meede 6B). Konverentsil tõsteti esile mitut ELis ellu viidud tolmeldajate kaitsmise projekti, mida rahastati peamiselt Euroopa territoriaalse koostöö (Interreg) programmide kaudu⁷⁴. Tolmeldajaid käsitlevaid projekte on toetatud ka muude programmide kaudu Euroopa Regionaalarengu Fondist, Ühtekuuluvusfondist ja Euroopa Sotsiaalfondist.⁷⁵

⁶⁴ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Cities>.

⁶⁵ Linnade tegevuskava on linnade, liikmesriikide, Euroopa Komisjoni ja sidusrühmade, näiteks valitsusväliste organisatsioonide või ettevõtjate partnerlus.

⁶⁶ https://ec.europa.eu/futurium/en/system/files/ged/sul-nbs_finalactionplan_2018.pdf.

⁶⁷ https://ec.europa.eu/environment/topics/urban-environment/green-city-accord_en.

⁶⁸ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1590574123338&uri=CELEX:52020DC0380>.

⁶⁹ <https://ec.europa.eu/environment/europeangreencapital>.

⁷⁰ <https://ec.europa.eu/environment/europeangreencapital/europeangreenleaf>.

⁷¹ <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC115375>.

⁷² https://ec.europa.eu/regional_policy/et/funding.

⁷³ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Stakeholder+conference+Feb+2020>.

⁷⁴ https://ec.europa.eu/regional_policy/et/policy/cooperation/european-territorial/.

⁷⁵ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Regions>.

Komisjon on toetanud maastiku tasandi meetmeid tolmeldajate elupaikade säilitamiseks, ühendamiseks ja taastamiseks suunistega, milles käsitletakse ELi tasandi rohelist taristut⁷⁶ ja ökosüsteemide ja nende teenuste lõimimist otsustusprotsessi⁷⁷ (meede 6C).

2.7. 7. meede: pestitsiidide kasutamisest tolmeldajatele tuleneva mõju vähendamine

2018. aastal arutas komisjon liikmesriikidega võimalust integreerida tolmeldajaid käsitlevad konkreetsed eesmärgid ja meetmed liikmesriikide riiklikesse tegevuskavadesse, mis on läbi vaadatud pestitsiidide säästva kasutamise direktiivi⁷⁸ alusel (meede 7A). Komisjoni teises eduaruandes⁷⁹ direktiivi rakendamise kohta ei keskendunud tolmeldajatele eraldi. Komisjon tellis siiski uuringu, et hinnata seda, kuidas on tolmeldajate kaitse eesmärgid ja/või meetmed integreeritud riiklikesse tegevuskavadesse. Selle uuringu lõpparuanne avaldati 2020. aasta novembris ja see näitab vähest integreeritust. Liikmesriigid peavad tegema rohkem jõupingutusi, et tugevdada tolmeldavaid putukaid käsitlevaid sätteid riiklikes tegevuskavades.

ELi elurikkuse strateegiaga ja „Talust taldrikule“ strateegiaga võttis komisjon kohustuse võtta meetmeid, mis aitavad vähendada 2030. aastaks keemiliste pestitsiidide üldist kasutamist ja ohtu 50 % ning vähendada ohtlikumate pestitsiidide kasutamist 50 %. Sel eesmärgil vaatab komisjon läbi pestitsiidide säästva kasutamise direktiivi ja tõhustab selles sisalduvaid integreeritud taimekaitse sätteid ning edendab ohutute alternatiivide laialdasemat kasutamist, et kaitsta saake kahjurite ja haiguste eest, eelkõige ÜPP strateegiakavade abil. Need meetmed on kasulikud elurikkusele üldiselt ja eelkõige tolmeldavatele putukatele.

Komisjon on töötanud selle nimel, et taimekaitsevahendite lubade andmisel võetaks arvesse ka tolmeldajate kaitset, nagu on nõutud taimekaitsevahendite turuleviimist käsitlevates ELi õigusaktides⁸⁰. Komisjon on teinud liikmesriikidega koostööd tagamaks, et nad kiidavad heaks taimekaitsevahenditest mesilastele (*Apis mellifera*, *Bombus* spp. ja erakmesilased) tuleneva võimaliku riski hindamise juhenddokumendi⁸¹ ja rakendavad seda pärast seda, kui Euroopa Toiduohutusamet (EFSA) oli selle 2013. aastal vastu võtnud (meede 7B). Alates 2013. aastast on selge enamus liikmesriike olnud siiski järjekindlalt vastu EFSA juhenddokumendi nende osade heakskiitmisele, mis käsitlevad kroonilist toksilisust mesilastele. Seetõttu tegi komisjon 2018. aasta lõpus ettepaneku rakendada esimese sammuna need juhenddokumendi osad, millel oli piisav toetus (st osad, mis on seotud meemesilastele avalduvate akuutsete ohtudega).

2019. aasta juulis kiitis liikmesriikide kvalifitseeritud enamus heaks komisjoni määruse eelnõu, millega muudetakse taimekaitsevahendite hindamise ja neile lubade andmise ühtseid põhimõtteid. See ühtsete põhimõtete muutmine oli vajalik, et rakendada juhenddokumendi osi, milles käsitletakse meemesilastele avalduvat akuutset toksilisust. Euroopa Parlament oli aga 2019. aasta oktoobris selle määruse eelnõu vastu⁸² ja palus komisjonil esitada uue määruse eelnõu, mis hõlmaks ka meemesilastele avalduvat kroonilist toksilisust, nende vastsetele

⁷⁶ SWD(2019) 193 final.

⁷⁷ SWD(2019) 305 final.

⁷⁸ Direktiiv 2009/128/EÜ.

⁷⁹ https://ec.europa.eu/food/sites/food/files/plant/docs/pesticides_sud_report-act_2020_et.pdf.

⁸⁰ Määrus (EÜ) nr 1107/2009.

⁸¹ <https://www.efsa.europa.eu/en/efsajournal/pub/3295>.

⁸² https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/B-9-2019-0149_ET.html.

avalduvat toksilisust ja kimalastele avalduvat akuutset toksilisust. Seetõttu ei saanud komisjon juhenddokumendi osalise rakendamisega edasi minna.

2019. aasta märtsis volitas komisjon EFSA⁸³ juhenddokumenti läbi vaatama, võttes arvesse alates 2013. aastast saadud uusi teaduslikke teadmisi. Komisjon soovis koostada suunised kõige ajakohasemate meetoditega riskihindamise tegemiseks nii kodu- kui ka metsmesilaste puhul. Läbivaatamine on pooleli⁸⁴ ja peaks lõppema 2021. aastal. Seejärel taotleb komisjon täieliku juhenddokumendi heakskiitmist⁸⁵.

Kontrollikoja aruandes kutsuti komisjoni üles i) laiendada riskihindamise kaitsemeetmeid representatiivse hulga looduslike tolmeldajate liikidele, ii) koostama koos liikmesriikidega tööplani sellega seotud katsemeetodite väljatöötamiseks ja iii) määrama kindlaks looduslike tolmeldajatega seotud konkreetset kaitse-eesmärgid. Komisjon järgib neid soovitusi ja tugevdab taimekaitsevahendite keskkonnariski hindamist, nagu on osutatud eelmises punktis ja võetud kohustuseks ELi strateegia „Talust taldrikule“ raames.

Toimeainena neonikotinoide sisaldavate taimekaitsevahendite kasutamine, piirangud ja keelud on viimastel aastatel pälvinud suurt tähelepanu seoses nende suure toksilisusega mesilastele⁸⁶. 29. mail 2018 võttis komisjon vastu rakendusmäärused, millega muudeti neonikotinoidide imidaklopriidi,⁸⁷ klotianidiini⁸⁸ ja tiametoksaami⁸⁹ heakskiitmise tingimusi, et keelata nende kolme aine igasugune kasutamine välitingimustes (meede 7C). Neid piiranguid arvesse võttes võtsid klotianidiini, tiametoksaami ja imidaklopriidi heakskiidu pikendamise taotlejad oma taotlused tagasi. Seega aegus neile ainetele antud heakskiidu kehtivusaeg vastavalt 31. jaanuaril 2019, 30. aprillil 2019 ja 1. detsembril 2020.

Kontrollikoja aruandes ja Euroopa Parlamendi 18. detsembri 2019. aasta resolutsioonis⁹⁰ kutsuti komisjoni üles tagama, et neonikotinoidide kasutamiseks antud erakorralised load oleksid nõuetekohaselt põhjendatud. Määrusega (EÜ) nr 1107/2009 lubatakse liikmesriikidel anda erakorralisi lube taimekaitsevahenditele, millele ei ole nende territooriumil luba antud, piiratud ajavahemikuks ning piiratud ja kontrollitud kasutuseks, kui ohtu ei ole võimalik ohjata muude mõistlike vahenditega. Pärast kolme neonikotinoidi välitingimustes kasutamise keelamist ja neile antud heakskiidu aegumist on mitu liikmesriiki korduvalt andnud nende kasutamiseks erakorralisi lube.

Komisjon volitas 2018. aastal EFSA-t kontrollima, kas teatavate põllukultuuride puhul korduvalt antud erakorralised load on põhjendatud, ning võttis 2020. aastal meetmeid põhjendamatute erakorraliste lubade vältimiseks (Rumeenia⁹¹ ja Leedu⁹² puhul). 2020. aasta oktoobris saatis

⁸³ Euroopa Toiduohutusamet.

⁸⁴ https://www.efsa.europa.eu/sites/default/files/event/Bee_Guidance_review.pdf.

⁸⁵ Sellega seoses võtab komisjon arvesse Euroopa Kontrollikoja soovitusi (eriaruanne 15/2020), <https://www.eca.europa.eu/et/Pages/DocItem.aspx?did=54200>.

⁸⁶ https://ec.europa.eu/food/plant/pesticides/approval_active_substances/approval_renewal/neonicotinoids_en.

⁸⁷ Komisjoni 29. mai 2018. aasta rakendusmäärus (EL) 2018/783, millega muudetakse rakendusmäärust (EL) nr 540/2011 seoses toimeaine imidaklopriidi heakskiitmise tingimustega (ELT L 132, 30.5.2018, lk 31).

⁸⁸ Komisjoni 29. mai 2018. aasta rakendusmäärus (EL) 2018/784, millega muudetakse rakendusmäärust (EL) nr 540/2011 seoses toimeaine klotianidiini heakskiitmise tingimustega (ELT L 132, 30.5.2018, lk 35).

⁸⁹ Komisjoni 29. mai 2018. aasta rakendusmäärus (EL) 2018/785, millega muudetakse rakendusmäärust (EL) nr 540/2011 seoses toimeaine tiametoksaami heakskiitmise tingimustega (ELT L 132, 30.5.2018, lk 40).

⁹⁰ 2019/2803(RSP), https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2019-0104_ET.html.

⁹¹ ELT L 33, 5.2.2020, lk 16.

komisjon EFSA-le teise volituse hinnata 2021. aasta septembriks, kas teatavad erakorralised load nende ainete kasutamiseks suhkrupeedi puhul vastavad määruses sätestatud tingimustele. Selle volituse tulemuste põhjal võib komisjon võtta lisameetmeid. Läbipaistvuse suurendamiseks avaldatakse ELi pestitsiidide andmebaasis⁹³ liikmesriikide teated erakorraliste lubade kohta.

2.8. 8. meede: tolmeldajatele avalduva invasiivsete võõrliikide mõju vähendamine

2020. aasta jaanuaris avaldas komisjon suunised invasiivsete võõrliikide ohjamise kohta looduslike tolmeldajate kaitsmiseks⁹⁴ (meede 8A). Suunised on mõeldud eelkõige i) asutustele, kes vastutavad invasiivsete võõrliikide ohjamise eest või tegelevad asjakohase poliitika kujundamisega ning ii) Euroopa elanikele, kes püüavad jälgida ja/või ennetada selliste liikide sissetoomist ja levikut. Suunised hõlmavad kõige asjakohasemaid meetmeid mõningate Euroopa looduslikele tolmeldajatele kõige kahjulikumate invasiivsete võõrliikide avastamiseks, kontrollimiseks ja likvideerimiseks. Nende looduslikele tolmeldajatele kahjulike invasiivsete võõrliikide hulgas on lehemesilane *Megachile sculpturalis*, aasia vapsik ja sellised taimed nagu pontose rododendron ja kuldvitsad. Aasia vapsik on kantud liidu jaoks probleemsete invasiivsete võõrliikide nimekirja vastavalt määrusele looduslikku tasakaalu ohustavate võõrliikide sissetoomise ja levimise ennetamise ja ohjamise kohta⁹⁵. 2019. aastal töötas komisjon välja suunised EList pärit invasiivsete võõrliikide kohta, et suurendada teadlikkust võimalikust negatiivsest mõjust, mida sellised liigid võivad avaldada väljaspool nende algupärast levilat. Muude liikide hulgas käsitleti suunistes majandatavaid meemesilaste ja kimalaste alamliike⁹⁶.

Programmiga LIFE on toetatud projekte, mis on seotud elupaikade taastamisega pärast invasiivsete võõrliikide levikut. Mitme projekti eesmärk on olnud suurendada teadlikkust või jälgida ja tõrjuda invasiivseid võõrliike (nt pontose rododendron, andi pamparohi ja verev lemmalts), mis mõjutavad negatiivselt kohalikke taimeliike, millest tolmeldajad sõltuvad⁹⁷.

ELi elurikkuse strateegia aastani 2030 raames võetud kohustus vähendada invasiivsete võõrliikide tõttu ohustatud ja punasesse raamatusse kantud liikide arvu 50 % aitab samuti veelgi leevendada tolmeldajatele avalduvat negatiivset mõju.

Komisjon on lisanud mitmesse tolmeldajate kaitse juhenddokumenti tungiva soovitusena kasutada kohalikke taime- ja tolmeldajaliike ning rangelt vältida võõrliike ja invasiivseid võõrliike. Need dokumendid on mõeldud avalikkusele, omavalitsusasutustele ning mitmesugustele ettevõtlusharudele, sealhulgas põllumajandus-, metsandus-, maastikuarhitektuuri- ja ehitussektorile⁹⁸ (meede 8B).

2.9. 9. meede: ettevõtlussektori ja kodanike julgustamine tegudele

2018. aasta augustis viis komisjon ELi ettevõtluse ja bioloogilise mitmekesisuse platvormi kaudu läbi tolmeldajate kaitsega seotud äritegevuse esialgse uurimise⁹⁹. Pärast seda tellis komisjon

⁹² ELT L 33, 5.2.2020, lk 19.

⁹³ <https://ec.europa.eu/food/plant/pesticides/eu-pesticides-database/ppp/pppeas/screen/home>.

⁹⁴ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/IAS+Managers>.

⁹⁵ Määrus (EL) nr 1143/2014.

⁹⁶ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/IAS+Managers>.

⁹⁷ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/LIFE+programme>.

⁹⁸ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Get+involved>.

⁹⁹ https://ec.europa.eu/environment/biodiversity/business/news/news-84_en.htm.

spetsiaalsed juhenddokumendid¹⁰⁰ 11 ettevõtlusharu jaoks: põllumajandus, põllumajanduslike toiduainete ning joogitööstus, metsandus, aiandus, mesindus, jaemüük, maastikuarhitektuur, ehitus, kaevandamine, energia ja turism (meede 9A). Neis juhenddokumentides vaadeldi täiendavalt häid äritavasid. Komisjon edendab edaspidigi neid juhendeid ja julgustab ettevõtjaid rakendama tolmeldajate kaitse tulemuspõhiseid meetmeid. Lisaks julgustab komisjon jätkuvalt ettevõtjaid hindama ja integreerima oma otsuste tegemisse oma mõju elurikkusele ja sõltuvust sellest,¹⁰¹ sealhulgas programmi LIFE projektide kaudu, millega toetatakse tolmeldajatesõbralikku süsinikku siduvat majandamist.

Peale selle on komisjon avalike kampaaniate,¹⁰² teavitustegevuse, õppematerjalide¹⁰³ ja suuniste¹⁰⁴ abil jätkuvalt kannustanud üldsust osalema tolmeldajate kaitsmises (meede 9C). Komisjoni veebipõhine tolmeldajaid käsitlev teabetaru¹⁰⁵ on selle peamine platvorm. Meetme 3A raames välja töötatud tolmeldajaid käsitlev teabetaru hõlbustab juurdepääsu teabele ning kaasab avalikkust ja teisi sidusrühmi. Üldsuse teavitamise eesmärk on rõhutada tolmeldajate mitmekesisust ja nende tähtsust inimkonna jaoks ning julgustada kõiki nende kaitsmisele kaasa aitama. Tolmeldajad on eurooplaste seas üks populaarsemaid loodusteemasid ja nende kohta on väga lihtne teavet edastada. Seepärast kasutab komisjon tolmeldajaid vahendina, mille abil teavitada inimesi ELi meetmetest, mis on võetud Euroopa rohelise kokkuleppe raames laiemalt elurikkuse ja keskkonnaga seotud küsimustes.

Komisjon toetab üldsuse osalemist teadmiste loomisel poliitikameetmete jaoks. 2020. aasta juulis avaldas komisjon aruande kodanikuteaduse parimate tavade kohta keskkonnaseire valdkonnas,¹⁰⁶ mis hõlmab ka kodanikuteadust tolmeldajate kohta (liblikaseire). Euroopa Parlamendi katseprojekti ABLE¹⁰⁷ rakendamise teel edendas komisjon Euroopa liblikate seire süsteemi kasutuselevõtmist kümnes liikmesriigis. Kodanikuteadust plaanitakse kasutada ka 1. meetme raames välja töötatud tulevases ELi tolmeldajate seire süsteemis ja meemesilaste abil tehtava pestitsiidide kasutamise keskkonnaseire süsteemis. Projekti STING¹⁰⁸ abil laiendab komisjon 2021. aastal üldsuse kaasamist tolmeldajaid käsitlevasse tegevusse, eelkõige toiduga kindlustatuse valdkonnas.

Euroopa solidaarsuskorpus (meede 9C) toetab projekte, milles osalevad noored mitmesugustes solidaarsusega seotud valdkondades, sealhulgas keskkonna- ja looduskaitse valdkonnas. Mitmes käimasolevas projektis tegeletakse tolmeldajatega. Mõnes projektis, nagu metsmesilastest tolmeldajate kaitse projekt (Wild Bee Pollinator Conservation) või solidaarsuskorpuse mesilaste projekt (Solidarity Bees), keskendutakse teavitamis- ja teadlikkuse suurendamise meetmetele.

¹⁰⁰ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Businesses>.

¹⁰¹ <https://ec.europa.eu/environment/biodiversity/business>.

¹⁰² <https://wikis.ec.europa.eu/pages/viewpage.action?pageId=23462237>.

¹⁰³ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Educational+materials>.

¹⁰⁴ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Citizens>.

¹⁰⁵ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/EU+Pollinator+Information+Hive>.

¹⁰⁶ SWD(2020) 149 final.

¹⁰⁷ <https://butterfly-monitoring.net/able>.

¹⁰⁸ STING (Science and Technology for Pollinating Insects) on projekt, mida rakendab komisjoni Teadusuuringute Ühiskeskus,

https://ec.europa.eu/jrc/sites/jrcsh/files/adopted_jrc_2019-20_wp_europa_v2.pdf.

Teine näide – ökosüsteemi toetamise projekt – aitab luua soodsaid elupaiku looduslikele tolmeldajatele ja teistele putukatele¹⁰⁹.

Erasmus+ on rahastanud projekte, mille eesmärk on suurendada õpilaste teadlikkust, andes neile võimaluse tolmeldajaid tundma õppida. See on hõlmanud õpilaste kaasamist sellisesse tegevusse nagu tolmeldajate seire välitööd, mis on võimaldanud noortel saada teavet tolmeldajate elupaigavajaduste ja neid ohustavate tegurite kohta¹¹⁰.

Komisjon toetab kodanikke kui tarbijaid. Tarbimisvalikud võivad oluliselt mõjutada ka looduslike tolmeldajaid. ELi ökomärgis¹¹¹ on üks vahend, mis võib leevendada tarbijate valikute negatiivset mõju, näiteks seoses tolmeldajaid mõjutavate aiandustoodetega (meede 9B). Komisjon keskendub praegu pigem praeguse ökomärgise tooteportfelli edu suurendamisele kui uute ELi ökomärgise kriteeriumide väljatöötamisele. Komisjon on just alustanud kasvusubstraatidele, mullaparandusainetele ja multšile ELi ökomärgise andmise kriteeriumide läbivaatamist ning tagab, et läbivaadatud kriteeriumides käsitletakse tolmeldajate kaitsmise vajadust. Näiteks võivad kriteeriumid sisaldada meetmeid, millega tagatakse, et pottides ja aiandustoodetes kasutatavat mulda ei hangita tolmeldajate elupaikadest või et maavarade kaevandamine ei kahjusta tolmeldajate elupaiku. Toidusektoris uuriti programmi LIFE toidu ja elurikkuse projekti kaudu putukate kaitset toidustandardites ja märgistel ning koostati kvaliteedi-, toote- ja hankejuhtidele juhend¹¹².

2.10. 10. meede: tolmeldajaid käsitlevate strateegiate ja sellealase koostöö edendamine kõigil tasanditel

Komisjon julgustab riiklike, piirkondlike ja kohalike ametiasutusi töötama välja tolmeldajaid käsitlevaid strateegiaid. Selle hõlbustamiseks on komisjon koostanud selliste strateegiate näidised,¹¹³ mida saab kohandada vastavalt konkreetsetele territoriaalsetele vajadustele (meede 10A).

Lisaks ühekordsetele üritustele ja seminaridele on komisjon hõlbustanud sidusrühmade koostööd tolmeldajate kaitsmisel Euroopa põllumajandusala innovatsioonipartnerluse,¹¹⁴ Interregi programmide¹¹⁵ ja ELi linnade tegevuskava¹¹⁶ kaudu (meede 10B). Interregi programmid on olnud eriti kasulikud koostöö edendamisel ühismeetmete ning eri liikmesriikide riiklike, piirkondlike ja kohalike osalejate vahelise poliitikavahetuse kaudu. Komisjon on jätkanud ka suhtlemise hõlbustamist riiklike, kohalike ja piirkondlike omavalitsuste ning nende kolleegide vahel mujal ELis. Põllumajandusettevõtete uuenduslikuks ja tolmeldajatesõbralikuks majandamiseks on Euroopa põllumajandusala innovatsioonipartnerluse raames loodud kohalikud tööühendid^{117, 118}.

¹⁰⁹ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Education+and+youth>.

¹¹⁰ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Education+and+youth>.

¹¹¹ <https://ec.europa.eu/environment/ecolabel/>.

¹¹² <https://www.business-biodiversity.eu/en/publications/easy-guide--insect-protection>.

¹¹³ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Public+authorities>.

¹¹⁴ <https://ec.europa.eu/eip/agriculture/en/european-innovation-partnership-agricultural>.

¹¹⁵ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/Regions>.

¹¹⁶ https://ec.europa.eu/futurium/en/system/files/ged/sul-nbs_finalactionplan_2018.pdf.

¹¹⁷ <https://ec.europa.eu/eip/agriculture/en/find-connect/projects/protecting-farmland-pollinators>.

¹¹⁸ <https://ec.europa.eu/eip/agriculture/en/find-connect/projects/pasture-pollinators>.

2020. aasta oktoobris korraldati ELi ühinemiselase keskkonnapartnerlusprogrammi¹¹⁹ raames veebipõhine piirkondlik seminar¹²⁰ invasiivsete võõrliikide ning tolmeldajaid käsitleva ELi algatuse kohta osalejatele Albaaniast, Bosniast ja Hertsegoviinast, Montenegrost, Serbiast, Põhja-Makedooniast, Kosovost ja Türgist (meede 10C). Seminari toetati ühinemiseelse rahastamisvahendi kaudu ning selle üks eesmärk oli aidata vahendada kogemusi, mis on saadud strateegiliste eesmärkide seadmisel ning meetmete kehtestamisel selleks, et tõkestada tolmeldajate arvukuse vähenemist ELis ja aidata kaasa üleilmsetele jõupingutustele nende kaitsmiseks.

Väljaspool ELi tehtavas töös on komisjon konkreetselt toetanud nii tolmeldajaid käsitleva ELi algatuse kui ka teise rahvusvahelise tolmeldajaid käsitleva algatuse 2018.–2030. aasta tegevuskava (meede 10C) eesmärkide saavutamist. Näiteks on komisjon toetanud ELi-FAO 2019. aasta projekti, mis on hõlbustanud Aafrika, Kariibi mere ja Vaikse ookeani piirkonna riikide mitmepoolsete lepingute rakendamist¹²¹. Projektiga soovitakse edendada ökosüsteemipõhiseid põllumajandustavasid, sealhulgas looduslike tolmeldajate looduslike elupaikade säilitamine ja pestitsiididest tulenevate riskide maandamine. Pestitsiide reguleerivate asutuste jaoks korraldatakse ülemaailmne seminar, kus käsitletakse pestitsiididega seotud õigusaktide tugevdamist ja nende täitmise tagamist tolmeldajate kaitsmiseks, et aidata neil asutustel suurendada oma suutlikkust pestitsiidide käsitlevate, tolmeldajaid kaitsvate õigusaktide väljatöötamisel ja nende täitmise tagamisel¹²².

2018. aasta novembris bioloogilise mitmekesisuse konventsiooni osaliste konverentsi 14. istungil ühines EL tolmeldajatega tegeleva vabatahtlike koalitsiooniga¹²³ (meede 10D). Sellest peale on komisjon toetanud koalitsiooni eesmärke, jagades tolmeldajaid käsitlevate ELi meetmete rakendamise alaseid teadmisi ja kogemusi teiste riikidega.

2020. aasta järgse ülemaailmse bioloogilise mitmekesisuse raamistiku¹²⁴ ettevalmistamise ja rakendamise raames kutsub EL oma rahvusvahelisi partnereid üles tolmeldajaid paremini kaitsma ja väärtustama nende pakutavaid ökosüsteemiteenuseid.

3. KOKKUVÕTE

Läbivaatamine on näidanud, et algatuse meetmete rakendamisel on tehtud märkimisväärseid edusamme. Algatusega on loodud tolmeldajaid käsitlevate ELi meetmete üldine raamistik kõigi valdkondlike poliitikameetmete jaoks. Edukalt on võetud kasutusele meetmed peamiste poliitika edendajate väljatöötamiseks ja neid on märkimisväärselt edasi arendatud. Need poliitika edendajad on muu hulgas tolmeldajate liikide ja nende arvukuse vähenemise põhjuste seire kavad. Algatust peaksid täiendavalt toetama tolmeldajaid käsitlev teabesüsteem ja vajadustele kohandatud uurimisalgatused.

Üldiselt on algatus endiselt sobiv poliitikavahend, mis võimaldab ELil, liikmesriikidel ja sidusrühmadel võidelda tolmeldajate arvukuse vähenemise vastu. Siiski on arvukuse vähenemise

¹¹⁹ <https://eppanetwork.eu/project>.

¹²⁰ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/International+action>.

¹²¹ https://ec.europa.eu/international-partnerships/news/eu-provides-extra-eu9-million-support-faos-work-promoting-nature-friendly-agricultural_en.

¹²² <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/International+action>.

¹²³ <https://promotepollinators.org/about/history>.

¹²⁴ <https://www.cbd.int/conferences/post2020>.

põhjustega tegelemisel veel märkimisväärseid probleeme. Tuleb suurendada jõupingutusi, eelkõige selleks, et tegeleda elupaikade kadumisega põllumajandusmaastikel ja pestitsiidide kahjuliku mõjuga. Muud lahendamist vajavad probleemid hõlmavad tegelemist tolmeldajaid ähvardavate ohtudega, mida algatuses otseselt ei käsitleta, nagu kliimamuutused ja muud saasteained kui pestitsiidid.

Edusamme algatuse pikaajaliste eesmärkide saavutamisel tugevdavad oluliselt ELi elurikkuse strateegia, ELi „Talust taldrikule“ strateegia ja ELi nullsaaste tegevuskava, eelkõige tänu kohustusele laiendada kaitsealasid ja taastada ökosüsteeme. Lisaks on äärmiselt oluline edendada agroökoloogilisi lähenemisviise, nagu mahepõllumajandus, taastada põllumajandusmaal suure mitmekesisusega maastikuelemendid ning vähendada tolmeldajatele kahjulike pestitsiidide ja muude keskkonnasaasteainete mõju.

Komisjon teeb algatuse rakendamise järgmises etapis tihedat koostööd liikmesriikidega. Seetõttu kiidab komisjon heaks nõukogu järeldused¹²⁵ kontrollikoja aruande kohta, eelkõige vajaduse kohta tagada ressursside sobiv kasutamine, luua kogu ELi hõlmav tolmeldajaid käsitlev juhtimis- ja seireraamistik ning integreerida tolmeldajate vajadused paremini ühisesse põllumajanduspoliitikasse ja pestitsiide käsitlevasse õigusraamistikku.

2021. aasta teisel poolel algatab komisjon konsultatsioonid, et koguda sidusrühmadelt ja üldsuselt arvamusi ja põhjalikumaid tõendeid, teadmisi ja kogemusi olemasoleva raamistiku rakendamise kohta. Need soovitusel annavad olulist teavet selle kohta, kuidas seda raamistikku parandada ja teha kindlaks edasised meetmed, mida oleks vaja algatuse pikaajaliste eesmärkide täielikuks rakendamiseks.

Seejärel vaatab komisjon algatuse läbi, võttes arvesse teistelt institutsioonidelt ja sidusrühmadelt seni saadud tagasisidet ning konsultatsioonide tulemusi.

¹²⁵ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14168-2020-INIT/et/pdf>.